

Zilveren munten uit de 18de eeuw gevonden op het dorpsplein in Moorsel (Aalst, prov. Oost-Vl.)

Luk Beeckmans¹ & Frans De Buyser²

Inleiding

Tijdens de eerste helft van juni 2011 werd bij wegwerkzaamheden in het dorpscentrum van Moorsel een muntdepot uit de late 18de eeuw ontdekt (fig. 1). Twee arbeiders, Bruno Van Laere en Abdel Aziz Jerroudi van de firma Audebo, vonden een potje in aardewerk (niet bewaard) met 29 munten³. Het Stedelijk Archief van Aalst werd van deze vondst op de hoogte gebracht en verwittigde het agentschap Onroerend Erfgoed. Medewerkers Jan Moens en Koen De Grootte namen contact met Dirk Doclo van de Dienst Openbare Werken van de stad Aalst. Deze laatste zorgde ervoor dat de munten ter beschikking werden gesteld voor onderzoek⁴.

1 Vindplaatsgegevens

De vindplaats bevindt zich onder het huidig wegdek van Moorsel-Dorp, aansluitend bij het perceel dat kadastraal gekend is als Moorsel 41042 Sectie C nr. 366 p2, m.a.w. ter hoogte van de ingang van de huidige apotheek Kelles (fig. 2). Bij het aanbrengen van een bredere bocht in deze straat, diende tijdens de 20ste eeuw een oud pand (fig. 3-4) te worden afgebroken en verdwenen de funderingen hiervan gedeeltelijk onder het huidige straatniveau. Aangezien het muntdepot werd aangetroffen op een diepte van 1,5 tot 2 m kunnen we stellen dat de munten verborgen waren in de kelderruimte van het vroegere gebouw.

Op basis van de *Visitatie ende voorschauwinge van d'heirbaene ende alle voordere publicque straeten ende wegen gelegen binnen de prochie ende baronnie van moorsel* uit 1764⁵ zijn er aanwijzingen dat de woning in kwestie toen eigendom was van Cornelis Spinoy (Moorsel, 1736-1808). Hij was gehuwd met Maria Muyaert (of Moortgat) (+ Moorsel, 1776)⁶.

FIG. 1 Muntdepot uit Moorsel.
The coin deposit from Moorsel.

¹ Winkelstraat 1, 9550 Steenhuize-Wijnhuize, lukbeekmans@hotmail.com.

² Onroerend Erfgoed, Sphere Business Park, Doornveld Industrie Zone 3 gebouw 190, 1731 Asse-Zellik.

³ Het is niet zeker dat de vindsters alle munten konden inzamelen.

⁴ Met onze dank aan Bruno Van Laere en Abdel Aziz Jerroudi (firma Audebo); aan Dirk Doclo (Stad Aalst) en aan Jan Moens, Koen De Grootte en Marnix Pieters (agentschap Onroerend Erfgoed) voor de melding van de vondst en de gewaardeerde medewerking.

⁵ Stadsarchief Aalst, fonds Land van Aalst,

nr. 13273.

⁶ Met dank aan Fred Van Biesen en Daniël Aelbrecht van de heemkundige kring De Faluintjes voor de informatie over de vindplaats. Eveneens dank aan notaris Ariël Van den Bossche, eigenaar van de documenten afgebeeld onder de figuren 3 en 4, voor de toestemming om deze te publiceren.

FIG. 2 Situatiekaart van de vindplaats:

1. Sint Martinuskerk

2. Gudulakapel

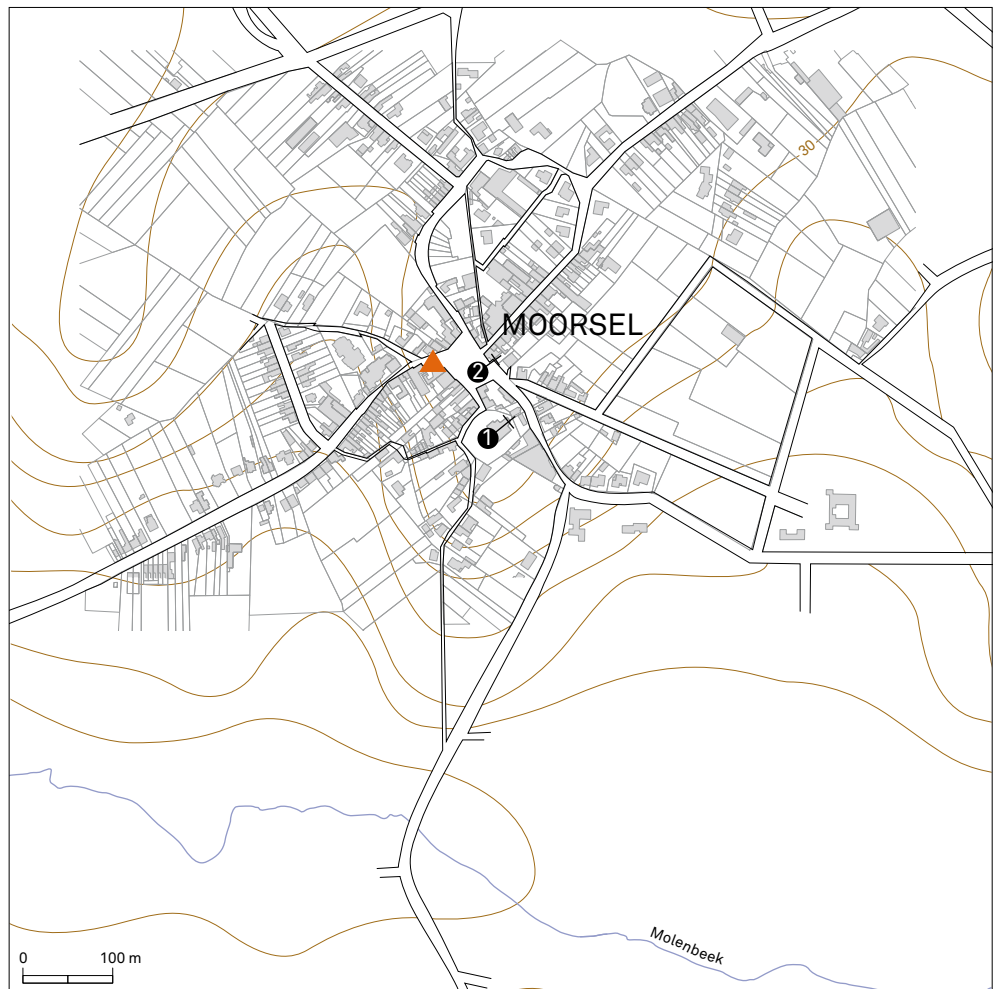
▲ Vindplaats van de zilveren munten.

Location of the find-spot:

1. *Saint Martin's church*

2. *Gudula chapel*

▲ *Location of the silver coins.*

2 Samenstelling van het depot

Het depot bevat de klassieke rist aan 18de-eeuwse munten, die we regelmatig in onze streken aantreffen⁷. Ze zijn geslagen in de Zuidelijke Nederlanden, Oostenrijk en Frankrijk. De sluitmunt dateert uit 1793.

Uit de Zuidelijke Nederlanden (fig. 5) komen negen munten (nrs. 1-9). Het betreft acht stukken uit de regeerperiode van Maria-Theresia (1740-1780), waarvan zes stukken van $1/8$ ducaton (1751-Antwerpen, 5 exemplaren en 1752-Brugge, 1 exemplaar), twee dubbele schellingen (1753-Antwerpen, 2 exemplaren). Eén stuk van $1/2$ kroon van Frans I (+ 1765) (1757-Antwerpen) sluit deze reeks af.

Acht munten zijn geslagen in Oostenrijk (fig. 6, nrs. 10-17). Uit de regeerperiode van Jozef II (1780-1790) komen zes $1/4$ kronenthalers (1788-Kremnitz, 3 exemplaren; 1788-Günzburg, 2 exemplaren en 1789-Kremnitz, 1 exemplaar). Leopold II (1790-1792) is vertegenwoordigd door één $1/4$ kronenthaler (1791-Wenen) en uit de regeerperiode van Frans II (1792-1797) komt eveneens één $1/4$ kronenthaler (1793-Kremnitz).

De oudste munten komen uit Frankrijk (fig. 7, nrs. 18-29) en bevatten twaalf stukken uit de eerste emissies van Lodewijk XV (1715-1774). We vermelden één stuk van $1/4$ écu *aux trois couronnes* (1715-Parijs), één stuk van $1/4$ écu *vertugadin* (1716-Rennes), twee stukken van een *petit Louis d'argent* (1720-Parijs, 2 exemplaren), zeven stukken van $1/3$ écu *de France* (1720-Parijs, 4 exemplaren; 1721-Reims, 1 exemplaar; 1721-Rijsel, 1 exemplaar en 1722-Rennes, 1 exemplaar). Eén overslag van een $1/3$ écu *de France* op een zilveren *Louis d'argent* sluit deze reeks af.

Deze samenstelling is merkwaardig! De munten uit de drie aanwezige regio's (Zuidelijke Nederlanden, Oostenrijk en Frankrijk) zijn telkens in beperkte tijdsblokken te plaatsen.

De munten uit de Zuidelijke Nederlanden zijn tot een strikt bepaalde fase terug te brengen, namelijk van 1751 tot 1753 (met één uitloper op naam van Frans I, geslagen in 1757). Hier ontbreken de latere emissies van Maria-Theresia en de munten van de latere Oostenrijkse keizers.

⁷ Zie bv. Beeckmans 1993, 171-191.

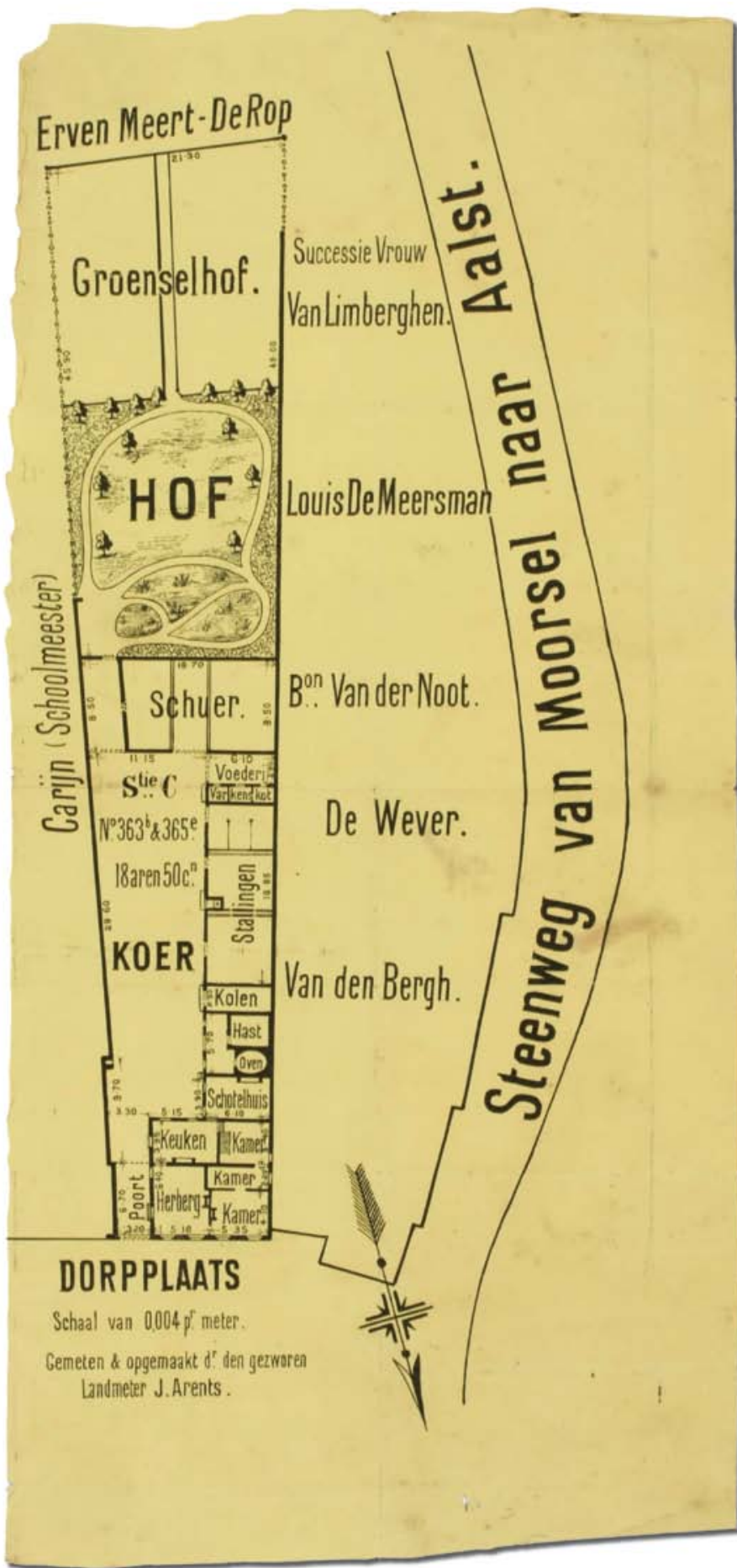

FIG. 3 Affiche van een openbare verkoop, omstreeks 1903, met rechts onderaan ter hoogte van de noordpijl de inmiddels afgebroken woning. *Post up from an auction sale, from around 1903, with the demolished house in the lower right corner of the document below the arrow indicating the north.*

FIG. 4 Foto van de vindplaats ca. 1920, links de inmiddels afgebroken woning.
Picture of the find-spot ca 1920, on the left the demolished house.

De tweede reeks, met munten uit Oostenrijk, is gelimiteerd tot een looptijd van vijf jaar, namelijk van 1788 tot 1793. Dit blok bevat munten uit de regering van Jozef II (1780-1790), Leopold II (1790-1792) en Frans II (1792-1797).

De Franse munten op naam van Lodewijk XV (1715-1774) overspannen slechts een periode van zeven jaar, namelijk van 1715 tot 1722. Latere munten van deze vorst en ook de munten van Lodewijk XVI (1774-1791), die in de meeste muntdepots uit de late 18de eeuw voorkomen⁸, ontbreken hier volledig.

Uiteraard is het al te voorbarig om op basis van amper 29 munten verregaande conclusies te trekken. Toch is het duidelijk dat we hier te maken hebben met een niet klassiek opgebouwde schatvondst uit de late 18de eeuw. De reden van deze eerder vreemde samenstelling ontsnapt ons momenteel. Is ze te wijten aan verschillende erfenissen, aan activiteiten van de betrokkene in verschillende gebieden? Verder onderzoek naar de toenmalige huiseigenaar of bewoner zou in dit verband ongetwijfeld bijkomende informatie kunnen opleveren en bepaalde denkpijlen kunnen onderbouwen of eerder afwijzen.

⁸ Zie bv. Beeckmans 1994, 171-191.

⁹ Dit depot is vergelijkbaar met een vondst uit Onkerzele (Geraardsbergen). Zie Beeckmans 1993, 234.

¹⁰ Er is duidelijk geen selectie gemaakt naar kwaliteit en gewicht van de munten. De Franse munten en de stukken uit de Zuidelijke Nederlanden zijn afgesletten; de recentere munten uit Oostenrijk zijn zeer goed tot prachtig bewaard.

¹¹ In 1796 werden de assignaten uit circulatie genomen tegen een zeer ongunstige koers (30/1).

3 Datering

De sluitmunt van dit ensemble wordt gevormd door een $\frac{1}{4}$ kroonenthaler uit de regering van Frans II (1792-1797), geslagen in 1793 (Kremnitz). Aangezien deze munt in prachtige toestand is bewaard (atelierglans) en dus weinig heeft gecirculeerd, kunnen we de definitieve verstopping van het depot situeren in 1793 of een weinig later.

4 Interpretatie van het depot

Dit depot bevat geen groot zilvergeld, maar eerder munten die schommelen op de grens tussen het groot geld en het wisselgeld. Deze samenstelling wijst op het kapitaaltje van een eerder financieel bescheiden persoon/familie uit het laat-18de-eeuwse Moorsel⁹.

Eenzijds kan deze thesaurisatie het gevolg zijn van de invoering van de Franse assignaten. Aangezien dit 'papiergeld' een groot wantrouwen wekte bij de bevolking werd het zilvergeld opgepot¹⁰ en ging men zoveel mogelijk betalen met assignaten¹¹. De Wet van Gresham (*bad money drives out the good*) vindt hier

FIG. 5 Voor- en keerzijde van de munten uit de Zuidelijke Nederlanden. Maria-Theresia: 1: 1/8 ducaton (nr. 6); 2: dubbele schelling (nr. 7) en Frans I: 3: halve kroon (nr.9).
Obverse and reverse of Austrian coins minted in the Southern Netherlands. Maria-Theresia: 1/8 ducaton (nr. 6); 2: dubbele schelling (nr. 7) and Frans I: halve kroon (nr. 9).

FIG. 6 Voor- en keerzijde van de munten uit Oostenrijk. Jozef II: 1: 1/4 kronenthaler (nr. 10); Leopold II: 2: 1/4 kronenthaler (nr. 16) en Frans II: 3: 1/4 kronenthaler (nr. 17).
Obverse and reverse of the Austrian coins. Jozef II: 1: 1/4 kronenthaler (nr. 10); Leopold II: 2: 1/4 kronenthaler (nr. 16) and Frans II: 3: 1/4 kronenthaler (nr. 17).

FIG. 7 Voor- en keerzijde van de munten uit Frankrijk. Lodewijk XV. 1: 1/4 écu aux trois couronnes (nr. 18); 2: 1/4 écu vertugadin (nr. 19); 3: Petit Louis d'argent (nr. 20); 4: 1/3 écu de France of zilveren Louis (nr. 22) en 5: overslag van 1/3 écu de France op Petit Louis d'argent (nr. 29).
Obverse and reverse of the coins minted in France. Louis XV. 1: 1/4 écu aux trois couronnes (nr. 18); 2: 1/4 écu vertugadin (nr. 19); 3: Petit Louis d'argent (nr. 20); 4: 1/3 écu de France or silver Louis (nr. 22) en 5: overstruck: 1/3 écu de France on Petit Louis d'argent (nr. 29).

opnieuw een duidelijke toepassing. Anderzijds is het ook zo dat het verbergen van een kapitaal in de bodem de beste garantie vormde tegen brand of diefstal. Tijdens de turbulente jaren van de late 18de eeuw was dit zeker geen overbodige maatregel.

5 Vergelijkende vondsten uit de omgeving

De muntvondst van Moorsel is een element uit een bredere schatvondsthorizon die zich in onze streken ontwikkelde tijdens het laatste decennium van de 18de eeuw. In de buurt kennen we verscheidene muntvondsten uit deze periode:

- Nieuwerkerken (Aalst), 1990: Bij grondwerken op de Restert stootten de arbeiders op de funderingen van een vroeger afgebroken woning. Tussen de funderingen ontdekten ze een kruik uit rood aardewerk, gevuld met 207 Franse munten uit de 18de eeuw. De sluitmunt dateert van 1792¹².
- Bambrugge (Erpe-Mere), 2005: Bij het afbreken van een 18de-eeuwse woning langs de Landsheerstraat vonden de arbeiders een 800-tal munten in een steengoedpot. De sluitmunt dateert van 1797¹³.

In een bredere context vermelden we eveneens depots uit Brakel, Ophasselt I, Scheldewindeke en Sint-Maria-Horebeke¹⁴.

6 Conclusie

De 29 munten uit de late 18de eeuw, aangetroffen in het centrum van Moorsel (Aalst) vertegenwoordigen vermoedelijk het spaar-kapitaal van een eerder financieel bescheiden persoon of familie.

De samenstelling van de vondst, zeker wat de indeling in tijd en ruimte betreft, doet eerder vreemd aan. Toch dienen we voorzichtig te blijven bij de interpretatie aangezien de vondst slechts een klein aantal munten vertegenwoordigt.

Omgezet in toenmalige rekenmunt bedraagt de totaalwaarde ongeveer 400 stuiver. Wanneer we weten dat het dagloon van een arbeider op het einde van de 18de eeuw ongeveer 10 à 12 stuiver per dag bedroeg¹⁵ kunnen we stellen dat het muntdepot de waarde had van 30 à 35 daglonen.

De sluitmunt uit 1793 bevestigt de verstopping tijdens dit jaar of even later. We kunnen deze vondst in verband brengen met een bredere schatvondsthorizon uit de late 18de eeuw. Deze horizon ontwikkelt zich enerzijds door de toenmalige onstabiele politieke situatie en anderzijds door de invoering van de assignaten. Dit dubieuze papieren geld zorgde immers voor een oppotting van het voorradige zilver.

7 Inventaris

A. Oostenrijkse munten geslagen in de Zuidelijke Nederlanden

◉ MARIA-THERESIA (1740-1780)

1/8 ducaton

VZ. Borstbeeld van de keizerin met oorbellen, naar rechts.

Omschrift: MAR : TH : D : G : R : / JMP : G : HUN : BOH : R :

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden het gekroond wapenschild, geflankeerd door lauwertakken. Onderaan het muntteken boven het jaartal.
Omschrift: ARCH . AUS . DUX . / BURG . BRAB . C . FL .

REF.: VAN KEYMEULEN 1981, 197.

1. 1751-Antwerpen (handje) 3,91 g 23,0 mm Fraai
2. 1751-Antwerpen (handje) 3,87 g 24,5 mm Fraai (krassen op kz.)
3. 1751-Antwerpen (handje) 3,87 g 24,0 mm Fraai
4. 1751-Antwerpen (handje) 3,86 g 23,5 mm Fraai
5. 1751-Antwerpen (handje) 3,85 g 23,5 mm Fraai
6. 1752-Brugge (leeuw) 4,02 g 24,0 mm Zeer fraai

Dubbele schelling

VZ. Klimmende leeuw met geheven zwaard en steunend op het wapenschild naar links. Onder de afsnede het muntteken.

Omschrift: MAR . TH . D . G : JMP . G . HUN . BOH . R .

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden het gekroond wapenschild in een cartouche. Onderaan het jaartal.
Omschrift: ARCH . AUS . DUX / BURG . BRAB . C . FL .

REF.: VAN KEYMEULEN 1981, 198.

7. 1753-Antwerpen (handje) 9,29 g 28,0 mm Fraai
8. 1753-Antwerpen (handje) 9,35 g 27,5 mm Fraai

◉ OP NAAM VAN FRANS I (+ 1765)

Halve kroon

VZ. Binnen de halsketen van de Orde van het Gulden Vlies, een gekroonde tweekoppige adelaar met in het hart een gekroond wapenschild en een zwaard en een scepter houdend. Over de vleugels van de adelaar hangt de halsketen van de Sint-Stefaansorde.

Omschrift: FRANCIS . D : GRATIA . / ROMAN . JME-RAT . S . A . muntteken

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.

Omschrift: GERM . JERO . REX LOTH . BAR . MAG . HET . DUX jaartal

REF.: VAN KEYMEULEN 1981, 206.

9. 1757-Antwerpen (handje) 14,57 g 33,5 mm Zeer fraai

B. Oostenrijkse munten geslagen buiten de Zuidelijke Nederlanden

◉ JOZEF II (1780-1789)

¼ Kronenthaler

VZ. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.

Omschrift: IOSEPH . II . D . G . R . I . S . A . GER . HIE . HUN . BOH . REX . muntteken.

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag, waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gul-

¹² Beeckmans 2001, 213.

¹³ Beeckmans, in voorbereiding.

¹⁴ Beeckmans 1994, 179-183.

¹⁵ Scholiers & Daelemans 1981, 43.

den Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.

Omschrift: ARCH . AUST . DUX . BURG . LOTH . BRAB . COM . FLAN . jaartal

REF.: MILLER ZU AICHHOLZ *et al.* 1948, 290 en pl. 40, nr. 50.

10. 1788-Kremnitz (B) 7,36 g 30,0 mm Zeer zeer fraai (krassen op kz.)

11. 1788-Kremnitz (B) 7,32 g 29,5 mm Zeer fraai (krassen op kz.)

12. 1788-Kremnitz (B) 7,31 g 30,0 mm Zeer fraai

13. 1788-Günzburg (H) 7,39 g 30,5 mm Zeer zeer fraai (krassen op vz./kz.)

14. 1788-Günzburg (H) 7,35 g 29,5 mm Zeer zeer fraai (krassen op vz.)

15. 1789-Kremnitz (B) 7,33 g 29,5 mm Zeer zeer fraai

◉ LEOPOLD II (1790-1792)

¼ Kronenthaler

VZ. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.

Omschrift: LEOP . II . D . G . R . I . S . A . GER . HIE . HUN . BOH . REX . muntteken.

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag, waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.

Omschrift: ARCH . AUST . DUX . BURG . LOTH . BRAB . COM . FLAN . jaartal

REF.: MILLER ZU AICHHOLZ *et al.* 1948, 294 en pl. 41, nr. 24.

16. 1791-Wenen (A) 7,31 g 29,5 mm Zeer zeer fraai

◉ FRANS II (1792-1797)

¼ Kronenthaler

VZ. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.

Omschrift: FRANC . II . D . G . R . I . S . A . GER . HIE . HUN . BOH . REX . muntteken.

KZ. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag, waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.

Omschrift: ARCH . AUST . DUX . BURG . LOTH . BRAB . COM . FLAN . jaartal

REF.: MILLER ZU AICHHOLZ *et al.* 1948, 294 (geen afbeelding).

17. 1793-Kremnitz (B) 7,34 g 30,0 mm Prachtig

C. Frankrijk

◉ LODEWIJK XV (1715-1774)

¼ écu aux trois couronnes

VZ. Buste van de jonge koning naar rechts. De vorst draagt een kuras onder een gedrapeerde mantel.

Omschrift: LVD . XV . D . G . FR . ET . NAV . REX .

KZ. Drie kronen geplaatst in een driehoek, gescheiden door drie lelies; centraal het muntteken.

Omschrift: ZON SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTVM jaartal

REF.: DUPLESSY 1988-1989, 1650.

18. 1715-Parijs (A) 6,59 g 28,0 mm Goed bewaard

¼ écu vertugadin

VZ. Buste van de jonge koning naar rechts. De vorst draagt een kuras onder een gedrapeerde mantel.

Omschrift: LVD . XV . D . G . FR . ET . NAV . REX .

KZ. Gekroond Frans schild, onderaan het muntteken.

Omschrift: SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTVM jaartal

REF.: DUPLESSY 1988-1989, 1653.

19. 1716-Rennes (9) 6,70 g 29,5 mm Goed bewaard (overslag?)

Petit Louis d'argent

VZ. Gelauwerde buste van de koning naar rechts. De vorst draagt een kuras onder een gedrapeerde buste.

Omschrift: LUD . XV . D . G . FR . ET . NAV . REX . jaartal

KZ. Kruis gevormd door acht letters L, die rug aan rug zijn geplaatst. Elke arm van het kruis is gekroond; tussen elke kroon een lelie. Centraal het muntteken.

Omschrift: CHRIS - REGN - VINC - IMP

REF.: DUPLESSY 1988-1989, 1664.

20. 1720-Parijs (A) 7,66 g 28,0 mm Fraai

21. 1720-Parijs (A) 7,46 g 27,5 mm Fraai

1/3 écu de France of zilveren Louis

VZ. Gelauwerde buste van de koning naar rechts. De vorst draagt een kuras onder een gedrapeerde mantel.

Omschrift: LUD . XV . D . G . FR . ET . NAV . REX .

KZ. Gekroond Frans wapenschild, onderaan het muntteken.

Omschrift: SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTVM, jaartal

REF.: DUPLESSY 1988-1989, 1667.

22. 1720-Parijs (A) 7,80 g 27,5 mm Fraai

23. 1720-Parijs (A) 7,50 g 27,5 mm Fraai

24. 1721-Parijs (A) 7,59 g 28,5 mm Fraai

25. 1721-Parijs (A) 7,60 g 27,5 mm Fraai

26. 1721-Reims (S) 7,67 g 27,5 mm Fraai

27. 1721-Rijsel (W) 7,66 g 28,5 mm Fraai

28. 1722-Rennes (9) 7,68 g 26,5 mm Fraai

*Overslag 1/3 écu de France op petit Louis d'argent*¹⁶

VZ/VZ en KZ/KZ

REF.: DUPLESSY 1988-1989, 1667 OP 1664

29. ?-? 7,51 g 28,5 mm Slecht bewaard

Summary

An 18th-century silver coin hoard from the village square in Moorsel (Aalst, prov. of East Flanders)

In June 2011, during road works in the centre of the village of Moorsel, a late 18th-century coin deposit was discovered (figs 1-2). It contains the standard collection of 18th-century coins that make regular appearances in deposits elsewhere in the re-

gion dating from the same period. The coins were minted in the southern Netherlands (fig. 5), Austria (fig. 6) and France (fig. 7). The most recent coin dates from 1793. The coins were found on the site of a private dwelling (figs 3-4) which had to be demolished due to road widening in the early 20th century. Considering the location and the depth at which the coins were found, it is thought they must have been hidden in the cellar of the demolished building.

The 29 coins presumably represent the savings of a modestly well-off person or family. The fact that the coins were hidden may be linked to the unstable political situation that was prevalent at the time, or perhaps with the introduction of *assignats*. Many people did not trust this new paper money and large amounts of silver were stashed away.

Bibliografie

BEECKMANS L. 1993: Een 18de-eeuwse muntschat uit Onkerzele (Geraardsbergen), *Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, Handelingen VI, Zottegem, 225-234.

BEECKMANS L. 1994: De muntproductie vanaf de Oostenrijkse periode tot heden en de regionale depotvondsten. In: ROGGE M. & BEECKMANS L. (eds), *Geld uit de grond. Tweeduizend jaar muntgeschiedenis in Zuid-Oost-Vlaanderen*, Zottegem, Publicaties van het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen - Site Velzeke, 2, Velzeke, 171-191.

BEECKMANS L. 2001: Een 18de-eeuws muntdepot uit Nieuwerkerken bij Aalst (O.-Vl.), *Belgisch Tijdschrift voor Numismatiek en Zegelkunde* CXLVII, 213-220.

DUPLESSY J. 1988-1989: *Les monnaies françaises royales de Hugues Capet à Louis XVI (987-1793)*, Paris.

MILLER ZU AICHHOLZ V., LOEHR A. & HOLZMAIR E. 1948²: *Österreichische Münzprägungen 1519-1938*, Wenen.

SCHOLIERS E. & DAELEMANS F. 1981: *Herzele- dossier 8*, Centrum Sociale Structuren en Economische Conjointuur v.u.b., Brussel.

VAN KEYMEULEN A. 1981: *De munten van Albrecht en Isabella tot Willem I*, Brussel.

